

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

گروه مدیریت ورزشی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی گرایش مدیریت ورزشی

تبیین نقش عوامل جامعه پذیری در توسعه مشارکت ورزشی

جوانان ۲۹-۱۵ ساله شهر اصفهان

استاد راهنما:

دکتر محمد سلطان حسینی

استادان مشاور:

دکتر وحید قاسمی

دکتر مسعود نادریان جهرمی

پژوهشگر:

عبدالحمید شمسی

شهریور ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع
این پایان نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

تقدیم به:

دلمان سبز مادرم و دست‌های خسته‌ی پدرم

و عشق پاک زندگیم

و تقدیم به تمام عزیزانی که به بهای دردشان، آموختم آئین تلاش را

و

با تقدیر و تشکر شایسته از استاد راهنما و مشاوران فریخته و فرزانه، آقایان دکتر محمد سلطان حسینی،
دکتر مسعود نادریان جهرمی و دکتر وحید قاسمی که با نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلندشان، صحیفه‌های
سخن را علم پرور نمودند و همواره راهنما و راه‌کشای نگارنده در اتمام و اكمال پایان نامه بوده‌اند.

و

سپاس فراوان از تمام دوستان مهربانی که در طول دو سال تحصیل ارشد همراه و همگام من بوده اند.

چکیده

جهت گیری به سمت ورزش بعنوان یک الگوی رفتاری در نظر گرفته می شود که متأثر از عوامل موثر بر فرایند کلی جامعه پذیری می باشد. عوامل زیادی در جامعه پذیری ورزشی افراد موثرند که از آن جمله می توان به خانواده، وسایل ارتباط جمعی، مدرسه و همسالان اشاره کرد. هدف پژوهش حاضر تبیین نقش عوامل جامعه پذیری در مشارکت ورزشی جوانان شهر اصفهان بود. روش پژوهش، بر اساس هدف پژوهش و نحوه گردآوری داده ها از نظر ماهیت کاربردی و از نظر نوع، تبیینی پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه جوانان ۱۵-۲۹ ساله ساکن در شهر اصفهان بودند. برای حجم نمونه تعداد ۳۹۱ نفر با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شدند اما به منظور افزایش دقت تعداد ۴۰۰ نفر در نظر گرفته شد. روش نمونه گیری چند مرحله ای و داده ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع آوری شد که روایی آن با استفاده از نظرات برخی از اساتید تربیت بدنی و جامعه شناسی دانشگاه اصفهان بررسی و تأیید شده بود. همچنین برای سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده تمام متغیرها بالای ۰/۷۰ بود که نشان دهنده پایایی مطلوب پرسشنامه می باشد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیه ها از آزمون آماری با استفاده از نرم افزار spss18 و نرم افزار مدل سازی AMOS18 استفاده شد. یافته های پژوهش نشان داد که تاثیر متغیرهای خانواده و دوستان و همسالان با مشارکت ورزشی جوانان دارای رابطه معنادار می باشد. نتایج تحلیل مدل معادلات ساختاری نشان می دهد که متغیر خانواده با ضرایب رگرسیونی (۰/۴۵) قویترین تاثیر را در تبیین توسعه مشارکت ورزشی جوانان داشته است. به عنوان نتیجه گیری نهایی می توان گفت که توسعه مشارکت ورزشی جوانان از یک کانال خاص صورت نمی گیرد و عوامل مختلفی در آن تاثیر دارند.

کلید واژه ها: جامعه پذیری، مشارکت ورزشی، خانواده، دوستان و همسالان، مدرسه، رسانه های جمعی، جوانان شهر اصفهان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
.....	فصل اول
۱.....	مقدمه و بیان مسئله پژوهشی
۱.....	۱-۱- مقدمه
۲.....	۲-۱- بیان مسئله پژوهشی
۸.....	۳-۱- ضرورت و اهمیت مساله تحقیق
۱۰.....	۴-۱- اهداف تحقیق
۱۰.....	۱-۴-۱- هدف کلی تحقیق
۱۰.....	۲-۴-۱- اهداف جزئی
۱۰.....	۵-۱- فرضیه‌ها ی تحقیق
۱۱.....	۶-۱- سوال پژوهش
۱۱.....	۷-۱- تعریف واژه ها و اصطلاحات
۱۱.....	۱-۷-۱- تعاریف نظری واژه ها و اصطلاحات
۱۲.....	۲-۷-۱- تعاریف عملیاتی واژه ها و اصطلاحات
.....	فصل دوم
۱۴.....	ادبیات و پیشینه تحقیق
۱۴.....	۱-۲- مقدمه
۱۴.....	۲-۲- جامعه پذیری
۱۶.....	۴-۲- فرایند جامعه پذیری
۲۰.....	۵-۲- مراحل جامعه‌پذیری
۲۰.....	۶-۲- جامعه پذیری ورزشی
۲۱.....	۷-۲- عوامل تاثیر گذار بر جامعه پذیری ورزشی
۲۱.....	۱-۷-۲- خانواده
۲۳.....	۲-۷-۲- گروه دوستان و همسالان
۲۴.....	۳-۷-۲- مدرسه و مربیان ورزشی

عنوان	صفحه
۲-۷-۴- رسانه های ارتباط جمعی	۲۵
۲-۸-۸- آشنایی با هنجارها، قواعد و معیارهای جامعه	۲۷
۲-۸-۱- تئوری های کارکردگرایی	۲۸
۲-۸-۱-۱- امیل دورکیم	۲۸
۲-۸-۱-۲- تالکوت پارسونز	۲۹
۲-۸-۱-۳- کاربردهای نظریه کارکردگرایی در ورزش	۳۰
۲-۹-۹- دیدگاه تقابل و کنش متقابل نمادین	۳۱
۲-۹-۱- ماکس وبر	۳۱
۲-۹-۲- گئورگ زیمل	۳۱
۲-۹-۳- جرج هربرت مید	۳۲
۲-۹-۴- پیتر برگر و توماس لوکمان	۳۲
۲-۱۰-۱- نظریه یادگیری اجتماعی باندورا	۳۳
۲-۱۱-۱- نظریه کنترل اجتماعی	۳۴
۲-۱۲-۱- نظریه شناخت اجتماعی	۳۵
۲-۱۳-۱- تئوری کنش معقولانه	۳۶
۲-۱۴-۱- مدل تعهد ورزشی (الزام ورزش)	۳۸
۲-۱۵-۱- مدل خوداثربخشی	۴۰
۲-۱۵-۱- ادراک شایستگی بدنی	۴۰
۲-۱۵-۲- مدل حمایت اجتماعی	۴۱
۲-۱۶-۱- شکل گیری خود اجتماعی در ورزش	۴۵
۲-۱۷-۱- مدل بوم شناختی	۴۶
۲-۱۸-۱- مرور سوابق تجربی موضوع	۴۷
۲-۱۸-۱- پیشینه پژوهشی موضوع در خارج	۴۷
۲-۱۸-۲- پیشینه پژوهشی موضوع در داخل	۵۱
۲-۱۹-۱- نتیجه گیری فصل	۵۴
فصل سوم	
روش تحقیق	۵۹

عنوان	صفحه
۱-۳-۱- مقدمه	۵۹
۲-۳-۲- روش تحقیق	۵۸
۳-۳-۳- متغیرهای پژوهش	۵۸
۱-۳-۳-۱- متغیر وابسته	۵۸
۲-۳-۳-۲- متغیر مستقل	۵۸
۴-۳-۴- جامعه آماری	۵۹
۵-۳-۵- روش نمونه گیری و حجم نمونه	۶۰
۶-۳-۶- روش های گردآوری اطلاعات	۶۲
۷-۳-۷- ابزار گرد آوری اطلاعات	۶۲
۱-۷-۳-۱- اجزای پرسشنامه	۶۲
۸-۳-۸- روایی و پایایی پرسشنامه	۶۳
۱-۸-۳-۱- روایی پرسشنامه	۶۳
۲-۸-۳-۲- پایایی پرسشنامه	۶۴
۹-۳-۹- روش تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون های آماری مورد استفاده	۶۵
۱-۹-۳-۱- آزمون کولموگروف- اسمیرنوف	۶۶
۲-۹-۳-۲- آزمون مقایسه میانگین دو جامعه	۶۶
۳-۹-۳-۳- آزمون تحلیل واریانس تک عاملی (ANOVA)	۶۶
۴-۹-۳-۴- تحلیل عاملی تأییدی	۶۷
۵-۹-۳-۵- آزمون ضریب همبستگی	۶۹
۶-۹-۳-۶- مدل سازی معادله ساختاری	۶۹
۱۰-۳-۱۰-۱- شاخص های برازش مدل پژوهش	۷۰
۱-۱۰-۳-۱۰-۱- شاخص های برازش کلی مدل	۷۰
۲-۱۰-۳-۱۰-۲- شاخص های اصلاح مدل	۷۱
۳-۱۰-۳-۱۰-۳- شاخص های برازش جزئی مدل پژوهش	۷۱
فصل چهارم	
تجزیه و تحلیل داده ها	
	۷۲

عنوان	صفحه
۱-۴- مقدمه	۷۲
۲-۴- یافته های توصیفی	۷۳
۱-۲-۴- توزیع فراوانی متغیر جنسیت در نمونه	۷۳
شکل ۴-۱: نمودار دایره های متغیر جنسیت در نمونه	۷۴
۲-۱-۴- توزیع فراوانی متغیر سن در نمونه	۷۴
شکل ۴-۲: نمودار دایره های متغیر سن در نمونه	۷۵
۳-۱-۴- توزیع فراوانی متغیر میزان سطوح مشارکت در ورزش در نمونه	۷۵
شکل ۴-۳: نمودار دایره های متغیر وضعیت سطوح مشارکت	۷۶
۲-۴- برآورد الگو	۷۶
۱-۲-۴- آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف	۷۷
۲-۲-۴- برآورد و آزمون الگوهای اندازه گیری (الگوهای عاملی تاییدی)	۷۷
شکل ۴-۴: الگوی اندازه گیری اصلاح شده مشارکت ورزشی	۷۸
شکل ۴-۵: الگوی اندازه گیری اصلاح شده خانواده	۷۸
شکل ۴-۶: الگوی اندازه گیری اصلاح شده میزان اهمیت ورزش در مدارس	۷۸
شکل ۴-۷: الگوی اندازه گیری اصلاح شده میزان تعامل با دوستان و همسالان ورزشکار	۷۹
شکل ۴-۸: الگوی اندازه گیری اصلاح شده استفاده از رسانه های جمعی	۷۹
۳-۲-۴- نتایج تحلیل معادلات ساختاری	۸۰
۴-۲-۴- آزمون فرضیه های پژوهش	۸۲
۳-۴- یافته های جانبی پژوهش	۸۴
۱-۳-۴- آزمون میانگین یک نمونه ای	۸۴
۲-۳-۴- آزمون مقایسه میانگین دو جامعه مستقل	۸۵
۲-۲-۳-۴- تجزیه و تحلیل میانگین خانواده براساس جنسیت	۸۶
۳-۲-۳-۴- تجزیه و تحلیل میانگین مدرسه براساس جنسیت	۸۷
۴-۲-۳-۴- تجزیه و تحلیل میانگین دوستان براساس جنسیت	۸۷
۵-۲-۳-۴- تجزیه و تحلیل میانگین رسانه براساس جنسیت	۸۸
۳-۳-۴- آزمون مقایسه میانگین چند جامعه (ANOVA)	۸۹
۱-۳-۳-۴- مقایسه میانگین عاملها با توجه به سن	۸۹

عنوان	صفحه
۲-۳-۳-۴- مقایسه میانگین عاملها با توجه به سطح مشارکت در ورزش	۹۳
فصل پنجم	
بحث و نتیجه گیری	
۱-۵- مقدمه	۹۹
۲-۵- خلاصه پژوهش	۱۰۰
۳-۵- یافته ها	۱۰۱
۴-۵- بحث و نتیجه گیری	۱۰۱
۴-۵- پیشنهاد ها	۱۱۴
۱-۴-۵- پیشنهادات برخاسته از پژوهش	۱۱۴
۲-۴-۵- پیشنهاد هایی برای پژوهشگران آتی	۱۱۶
۵-۵- محدودیت های پژوهش	۱۱۷
منابع و ماخذ:	۱۱۸

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۵۸.....	شکل ۱-۲- مدل مفهومی پژوهش
۶۰.....	شکل ۱-۳- اطلاعات جمعیتی مناطق چهارده گانه شهرداری اصفهان
۶۰.....	شکل ۲-۳- روش تعیین حجم جامعه از روش نمونه گیری خوشه ای
۷۴.....	شکل ۱-۴: نمودار دایره‌ای متغیر جنسیت در نمونه
۷۵.....	شکل ۲-۴: نمودار دایره‌ای متغیر سن در نمونه
۷۸.....	شکل ۳-۴: نمودار دایره‌ای متغیر وضعیت تاهل در نمونه
۷۸.....	شکل ۴-۴: الگوی اندازه گیری اصلاح شده مشارکت ورزشی
۷۸.....	شکل ۵-۴: الگوی اندازه گیری اصلاح شده خانواده
۷۸.....	شکل ۶-۴: الگوی اندازه گیری اصلاح شده میزان اهمیت ورزش در مدارس
۷۸.....	شکل ۷-۴: الگوی اندازه گیری اصلاح شده میزان تعامل با دوستان و همسالان ورزشکار
۷۹.....	شکل ۸-۴: الگوی اندازه گیری اصلاح شده استفاده از رسانه های جمعی
۸۲.....	شکل ۹-۴: الگو معادلات ساختاری

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان
۶۳	جدول ۱-۳ طیف پنجانگانه لیکرت.....
۶۵	جدول ۲-۳ نتایج آلفای کرونباخ متغیر های پژوهش به همراه سؤال های مربوط به آن ها.....
۶۷	جدول ۳-۳: نتایج تحلیل عاملی تاییدی.....
۷۰	جدول ۳-۴- شاخص های برازش کلی مدل.....
۷۳	جدول ۴-۱- توزیع فراوانی متغیر جنسیت در نمونه.....
۷۴	جدول ۴-۲- توزیع فراوانی متغیر سن در نمونه.....
۷۵	جدول ۴-۳- توزیع فراوانی متغیر سطوح مشارکت در ورزش در نمونه.....
۷۷	جدول ۴-۴: نتایج آزمون کولموگوروف- اسمیرنوف.....
۷۷	جدول ۴-۵: شاخصهای کلی برازش الگوهای اندازه گیری.....
۸۰	جدول ۴-۶: شاخص - های کلی برازش تحلیل مسیر.....
۸۳	جدول ۴-۷: ضرایب رگرسیونی (نتایج آزمون فرضیات).....
۸۴	جدول ۴-۸: نتایج آزمون میانگین عامل ها.....
۸۶	جدول ۴-۹: نتایج آزمون میانگین مشارکت ورزشی بر اساس جنسیت.....
۸۶	جدول ۴-۱۰: نتایج آزمون میانگین خانواده بر اساس جنسیت.....
۸۷	جدول ۴-۱۱: نتایج آزمون میانگین مدرسه بر اساس جنسیت.....
۸۷	جدول ۴-۱۲: نتایج آزمون میانگین دوستان بر اساس جنسیت.....
۸۸	جدول ۴-۱۳: نتایج آزمون میانگین رسانه بر اساس جنسیت.....
۸۹	جدول ۴-۱۴: نتایج آزمون میانگین مشارکت ورزشی بر اساس سن.....
۸۹	جدول ۴-۱۵: نتایج آزمون توکی مشارکت ورزشی بر اساس سن.....
۹۰	جدول ۴-۱۶: نتایج آزمون میانگین خانواده بر اساس سن.....
۹۰	جدول ۴-۱۷: نتایج آزمون توکی خانواده بر اساس سن.....
۹۱	جدول ۴-۱۸: نتایج آزمون میانگین مدرسه بر اساس سن.....
۹۱	جدول ۴-۱۹: نتایج آزمون توکی مدرسه بر اساس سن.....
۹۱	جدول ۴-۲۰: نتایج آزمون میانگین دوستان بر اساس سن.....
۹۲	جدول ۴-۲۱: نتایج آزمون توکی دوستان بر اساس سن.....

جدول ۴-۲۲: نتایج آزمون میانگین رسانه بر اساس سن.....	۹۲
جدول ۴-۲۳: نتایج آزمون توکی رسانه بر اساس سن.....	۹۳
جدول ۴-۲۴: نتایج آزمون میانگین مشارکت ورزشی بر اساس سطح مشارکت.....	۹۳
جدول ۴-۲۵: نتایج آزمون توکی مشارکت ورزشی بر اساس سطح مشارکت.....	۹۴
جدول ۴-۲۶: نتایج آزمون میانگین خانواده بر اساس سطح مشارکت.....	۹۴
جدول ۴-۲۷: نتایج آزمون توکی خانواده بر اساس سطح مشارکت.....	۹۵
جدول ۴-۲۸: نتایج آزمون میانگین مدرسه بر اساس سطح مشارکت.....	۹۵
جدول ۴-۲۹: نتایج آزمون توکی مدرسه بر اساس سطح مشارکت.....	۹۶
جدول ۴-۳۰: نتایج آزمون میانگین دوستان بر اساس سطح مشارکت.....	۹۶
جدول ۴-۳۱: نتایج آزمون توکی دوستان بر اساس سطح مشارکت.....	۹۷
جدول ۴-۳۲: نتایج آزمون میانگین رسانه بر اساس سطح مشارکت.....	۹۷
جدول ۴-۳۳: نتایج آزمون توکی رسانه بر اساس سطح مشارکت.....	۹۸

فصل اول

مقدمه و بیان مسئله پژوهشی

۱-۱- مقدمه

ورزش یک پدیده اجتماعی، جهانی و تاریخی است. به عبارتی ورزش از یک طرف به عنوان یک نهاد اجتماعی، دارای کارکردهای خاص برای نظام اجتماعی می باشد و از طرف دیگر بعنوان بخشی از یک نظام اجتماعی تحت تاثیر نظام اجتماعی کل بوده و در عین حال بر آن نیز تاثیر می گذارد. ورزش در هر جامعه متأثر از ساختار اجتماعی حاکم بر همان جامعه و و بیانگر ارزش ها و هنجارهای حاکم بر آن جامعه می باشد. به همین سبب ورزش بعنوان یک پدیده اجتماعی مورد توجه جامعه شناسی می باشد. در این بین جامعه شناسان ورزش در معنای عام بدنال شناخت تاثیر جامعه و نهادهای آن بر رشد و رونق ورزش و دیگر سو تاثیر ورزش بر جامعه و سایر نهادهای آن می باشند. همچنین در معنای خاص جامعه شناسی ورزش در پی شناخت موضوعاتی مانند، عوامل تاثیر گذار بر مشارکت یا عدم مشارکت افراد در فعالیت های ورزشی سعی در جهت دهی به نقد های مطرح شده توسط مردم از ورزش و حل مسائل مطرح شده توسط آنان دارد (پارسامهر، ۱۳۸۹: ۱۶).

یکی از حوزه‌هایی که از دیرباز توجه مکاتب مختلف را به خود معطوف کرده، بحث مربوط به جامعه‌پذیری^۱ یا اجتماعی شدن است. بسته به رویکرد هر کدام از این مکاتب نسبت به جهان اجتماعی، نگاه آن‌ها به جامعه‌پذیری، فرایند تحقق آن و اثرات و پیامدهای آن با هم تفاوت دارد. در این میان جامعه‌شناسان با دقت و توجه بیشتری مباحث مربوط به جامعه‌پذیری را دنبال کرده و آن را کانون توجه بسیاری از مطالعات خود قرار داده‌اند. صرف نظر از اختلاف دیدگاه‌هایی که در میان مکاتب فکری گوناگون وجود دارد، تقریباً این نکته که جامعه‌پذیری فرایندی است که انسان‌ها بواسطه آن قادر به زندگی در محیط اجتماعی می‌شوند در میان متفکران مختلف مشترک است. به عبارتی دیگر در این که افراد بواسطه فرایند جامعه‌پذیری، الگوهای متنوع برای حرکت در مسیر اجتماعی را فرا می‌گیرند، اختلاف کمتری بین جامعه‌شناسان وجود دارد. جهت‌گیری‌های افراد در زندگی متعدد و متفاوت است و می‌توان این را ناشی از این امر دانست که افراد به شیوه‌های مختلف و درجات متفاوت در معرض عوامل جامعه‌پذیری قرار می‌گیرند، چرا که در غیر این صورت همه افراد می‌بایست به یک سبک و سیاق و یک مسیر راه را می‌پیمودند. لذا توجه به بحث نفوذ عوامل جامعه‌پذیری در ظهور انواع مختلف رفتار در میان افراد مختلف و نیز شدت و ضعف رفتارهای گوناگون در یک فرد ضروری به نظر می‌رسد، بخصوص زمانی که همه افراد حتی کسانی که در یک مدرسه یا یک محله زندگی می‌کنند مسیرهای یکسانی را انتخاب نمی‌کنند سبب می‌شود بیشتر در مورد مسائل جامعه‌پذیری مذاقه کنیم. ورزش نیز از این قاعده نمی‌تواند مستثنی باشد، چرا که با وجود تنوع مخاطبان ورزش (از آن‌ها که به بحث و تبادل نظر درباره رویدادهای ورزشی و طرفداری از تیم‌های ورزشی می‌پردازند تا آن‌ها که به تماشای رویدادهای ورزشی می‌پردازند) همه آن‌ها به فعالیت ورزشی رو نمی‌آورند. بنابر این می‌توان ورزش و مشارکت در آن را همچون دیگر الگوهای رفتاری که افراد در جریان جامعه‌پذیری فرا می‌گیرند مورد پژوهش قرار داد و به بررسی نقش عوامل مختلف جامعه‌پذیری با شدت و ضعف متفاوت در این مورد پرداخت.

۱-۲- بیان مسئله پژوهشی

امروزه ورزش از جایگاه ویژه‌ای در زندگی اجتماعی برخوردار است. فعالیت‌های ورزشی در سلامت عمومی افراد، گذراندن اوقات فراغت، آموزش و پرورش به ویژه در نسل نوجوان و جوان، ایجاد روابط اجتماعی سالم در جامعه، پیشگیری از ابتلا به بیماری‌ها، پیشگیری از بسیاری از مفاصل اجتماعی و انحرافات اخلاقی نقش خود را متجلی ساخته است (غفوری، ۱۳۸۲). از طرف دیگر رویدادهای بین‌المللی مانند المپیک، جام جهانی فوتبال،

¹Socialization

لیگک های متنوع ورزشی قاره ای و ملی سبب ایجاد شور و هیجان زیادی در میان مردم سراسر جهان می شود. در این بین ورزش پدیده ای است که از علوم مختلف و دست آوردهایشان بهره می گیرد. امروز ادامه حیات موفق و پویای ورزش در جامعه بدون استفاده از یافته های علمی میسر نیست.

برخی از صاحب نظران و متخصصان علوم ورزشی معتقدند که بسیاری از اصولی که ما در برنامه ریزی و اجرای برنامه های تربیت بدنی و ورزش مورد استفاده قرار می دهیم و به کار می بندیم در حقیقت یافته های علمی علوم مختلف در زمینه ورزش است. به عبارت دیگر ورزش فی نفسه فعالیتی است که دامنه آن به سایر علوم کشیده است. لذا در مطالعات ورزشی باید اصول و یافته های سایر علوم را مورد توجه قرار داد. یکی از این علوم مربوط با ورزش، علم جامعه شناسی می باشد. در این بین شاخه های مختلفی از علم جامعه شناسی عمومی به وجود آمده اند که هر یک جنبه هایی از روابط بسیار گسترده، پیچیده و تخصصی نهادهای اجتماعی، افراد و گروه ها را بررسی می کنند. هنگامی که می خواهیم ورزش را به مثابه یک پدیده اجتماعی فراگیر و پویا در جامعه پژوهش و بررسی کرده و ارتباط آن را با محیط بیرونی (سایر عوامل و پدیده ها) و فرهنگ اجتماعی بسنجیم، ناگزیر هستیم از علم جامعه شناسی و اصول و روش های آن استفاده کنیم. جامعه شناسی ورزشی یکی از زیر شاخه های علم جامعه شناسی است که به عنوان یکی از علوم مرتبط با تربیت بدنی و فعالیت های ورزشی، مسائل و موضوعات اجتماعی ورزش را با بهره گیری از فنون و روش های علمی در ابعاد و زمینه های مختلف پژوهش و بررسی می کند (نادریان، ۱۳۸۹). نکته قابل توجه این که در میان طیف گسترده مخاطبان فقط عده خاصی فعالانه در آن مشارکت می کنند و الزامات مربوط به آن را می پذیرند. در این رابطه جامعه شناسان ورزش این نکته را مطرح می کنند که ورزشکاران مادرزادی وجود ندارند. وقتی گفته می شود برخی ذاتا ورزشکار به دنیا می آیند می تواند سبب بدفهمی شود، چرا که صرف داشتن توان بدنی برای ورزشکار شدن کافی نیست (اشنایدر و اسپریتزر^۱، ۱۹۷۷).

در میان عوامل مطرح در فرایند مشارکت ورزشی افراد، مباحث مربوط به جامعه پذیری یا اجتماعی شدن، کانون توجه بسیاری از مکاتب جامعه شناسی، انسان شناسی و روانشناسی را برای سالیان متمادی به خود اختصاص داده است. محققان، مشارکت ورزشی را از منظر جامعه پذیری در ورزش که با گرایش ها و رفتارهای افراد در ارتباط هستند را تبیین کرده اند. از این رو مطالعات جامعه شناختی پیرامون مشارکت در ورزش و بطور کلی جهت گیری به سمت ورزش را به عنوان یک الگوی رفتاری در نظر گرفته اند که متأثر از عوامل موثر بر

¹ Snyder , Spreitzer

فرایند کلی جامعه پذیری می باشد. «جامعه پذیری فرایند درونی کردن ارزش ها، هنجارها، الگوهای رفتاری و نقش های اجتماعی، به منظور سازگار شدن با جامعه یا بخشی از جامعه است» (اتمار^۱، ۱۹۹۹). «جامعه پذیری در ورزش عبارت از عواملی و شرایطی است که سبب جذب کودکان و نوجوانان به سمت ورزش و تدوام فعالیت های ورزشی آن ها در این عرصه می شود» (اشنایدر و اسپریتزر، ۱۹۷۷). مباحثی که با محوریت جامعه پذیری در حوزه ورزش مطرح می شوند طیف وسیعی را تشکیل می دهند^۲ این که چگونه بعضی افراد با علاقه فراوان به انجام فعالیت های ورزشی با تماشای رقابت های ورزشی می پردازند ولی دیگران چنین علایقی ندارند، چگونه عده ای خودشان را با بعنوان ورزشکار می شناسند و وقت و هزینه خود را صرف فعالیت در یک رشته ورزشی خاص می کنند و دیگران نیز آن ها را به عنوان ورزشکار می شناسند. ورزشکار شدن دارای الزاماتی است که فرد باید علاوه بر توان بدنی آن ها را در جامعه فرا بگیرد. محققان معتقدند در فرایند ورزشکار شدن افراد، علاوه بر توانایی های فردی، امکانات و دسترسی به فرصت ها، عوامل جامعه پذیری^۳ (پدر و مادر، خواهران و برادران، معلمان، همسالان و برخی الگوها) نیز دخیل هستند (کواکلی^۳، ۲۰۱۰). در ارزیابی جامعه پذیری بر اساس ورزش، غالباً به تحلیل عواملی می پردازند که آموزش یا روش های آماده سازی برای مشارکت در ورزش را عرضه می کنند (انشل^۴، ۲۰۰۴).

فرض نیرومندی که در اکثر تحقیقات مربوط به جامعه پذیری ورزش وجود دارد و نیز با توجه به نقشی که جامعه شناسان ورزش برای عوامل جامعه پذیری در روی آوردن افراد به مشارکت ورزشی قائل اند مبنی بر این اصل است که پایه و اساس رفتارها و نگرش های ورزشی افراد، در دوران کودکی و نوجوانی شکل می گیرد. بر این اساس، یادگیری های دوران اولیه زندگی افراد در طول زندگی آن ها باقی می ماند و بیشترین تاثیر را بر کنش و نگرش ورزشی افراد می گذارند (مرادی، ۱۳۸۷). از این رو جامعه شناسان ورزش در بررسی رفتار کسانی که ورزش می کنند به این نکته توجه دارند که ورزش نیز همچون الگوهای رفتاری دیگر تحت تاثیر عوامل جامعه پذیری قرار دارد و ورزشکار شدن مستلزم جامعه پذیری است. به همین سبب یکی از موضوعاتی که در ورزش شناخت کمی درباره آن وجود دارد این است که چرا افرادی که در شرایط محیطی یکسانی قرار دارند و یا از ویژگی های جسمانی مشابهی برخوردارند از میزان متفاوتی از مشارکت در فعالیت های ورزشی برخوردار می باشند.

1 Otmar

2 Socialization

3 Coakley

4 Anshel

با وجود تفاوت ها و اختلاف نظرهایی که در مورد فرایند جامعه پذیری وجود دارد، در مورد عوامل موثر بر این فرایند، خانواده، دوستان و همسالان، مدرسه، مربیان و معلمان ورزشی، رسانه های همگانی، اتفاق نظر بیشتری وجود دارند.

محققان به نقش خانواده (فردریک و جاکیولاین، ۲۰۰۵، پارسامهر، ۱۳۸۹، بیتس^۱ و همکاران، ۲۰۱۱) دوستان و همسالان (چیپمن و بلوکسهام^۲، ۲۰۰۴، پارسامهر، ۱۳۸۹) مدرسه (ارکات و تریسی^۳، ۲۰۰۲، کارس و لیاتردال^۴، ۲۰۰۹)، رسانه های گروهی از جمله تلویزیون و مجلات و روزنامه ها (کاکس، ۱۹۸۹) در مشارکت افراد در ورزش تاکید داشته اند.

در این راستا اکثر محققان بر روی عامل خانواده به عنوان یک عامل مهم جامعه پذیری تاکید دارند و معتقدند که خانواده اساسی ترین عامل جامعه پذیری، بویژه در سال های حساس زندگی است. نتایج برخی تحقیقات نشان می دهند که اغلب ورزشکاران تحت تاثیر افراد خانواده خود قرار می گیرند. بی تردید محیط خانوادگی اغلب مهمترین پایگاه به شمار می آید که در میزان انگیزه، گرایش به فعالیت های جسمانی، انتخاب نوع رشته های ورزشی، میزان فعالیت های ورزشی و حضور در میادین ورزشی و مسابقات اثرات مهم دارد. رضایت والدین از حضور فرزندان خود در جلسات تمرینات ورزشی، حمایت های مالی و معنوی آنان از فرزندان و همکاری با مسئولان و مربیان ورزشی از عوامل مهم برای حضور مؤثر و مستمر دانش آموزان در تمرینات ورزشی دارد (نادریان، ۱۳۸۹). به عبارت دیگر، اگر والدین و خواهران و برادران بزرگتر ورزش کنند فرزندان کوچکتر خانواده نیز به ورزش روی می آورند. به طور مثال، دخترانی که به تمرین های ورزشی می پردازند، مادران ورزشکار و پسرانی که بیشتر ورزش می کنند دارای پدران ورزشکار هستند، همچنین کودکان بزرگتر، نوجوانان و جوانانی که به طور فعال در ورزش شرکت می کنند، در واقع به شکلی علاقه و تشویق های والدین خود را در سال های اولیه زندگی به این نوع فعالیت ها را نشان می دهند (لورنت، گاواری و دفلاندر^۵، ۲۰۰۱). ثابت شده است والدینی که درباره اهمیت فعالیت های ورزشی با فرزندان خود صحبت می کنند، فعالیت ورزشی فرزندانشان به حداقل رسیده است. همچنین نتایج حاصل از تحقیقات متفاوت نشان می دهد والدینی که تحرک

1 Beets

2 Chapman & Bloxham

3 Erkut & Tracy

4 Kurc , Leatherdale

5 Deflander, Lorant, , Gavarry

جسمی بیشتری دارند، نسبت به والدینی که تحرک کمتری دارند احتمال بیشتری وجود دارد که فرزندان آن‌ها بصورت فعال در برنامه های ورزشی شرکت کنند (سینج^۱، ۲۰۰۸).

عامل مهم دیگر در فرایند جامعه پذیری، گروه همسالان است. اهمیت خانواده در اجتماعی کردن فرد کاملاً آشکار است، زیرا تجربه کودک کم و بیش منحصر در درون آن شکل می گیرد. اما این که گروه همسالان تا چه اندازه در فرایند اجتماعی شدن افراد مهم هستند چندان آشکار نیست (نادریان، ۱۳۸۹: ۱۳۴). گروه همسالان بیشترین نفوذ را در دوره نوجوانی اعمال می کند. عضویت در گروه همسالان، کودکان را برای نخستین بار در زمینه ای قرار می دهد که بیشترین قسمت جامعه پذیری بدون هیچ گونه طرح سنجیده ای در آن اتفاق می افتد (بروس^۲، ۱۳۷۳). تحقیقات و گزارشات حاکی از آن است که یکی از دلایلی که سبب شده افراد در ورزش شرکت مستمر داشته باشند، انجام فعالیت های ورزشی همراه با دوستان بوده است (پارسامهر، ۱۳۸۹).

مدرسه، مربیان و معلمان ورزشی نیز یکی دیگر از عوامل جامعه پذیری می باشند. مدرسه عاملی است که به طور رسمی توسط جامعه موظف به اجتماعی کردن افراد در زمینه مهارت‌ها و ارزش‌های خاصی گردیده است (حسامی، ۱۳۸۸). معلمان و مربیان ورزشی نیز در حوزه آموزش نقش اساسی در مشارکت افراد در فعالیت های ورزشی دارند. پژوهش های انجام شده نشان داده که کمیت و کیفیت بازخورد مربیان ورزشی منجر به نتایج مثبت برای افراد است. مربیانی که برای رفتار مطلوب (سعی، تلاش و تکنیک) از تشویق بهره می گیرند، سبب دستیابی افراد به سطح بالاتری از درک قابلیت، لذت و ادامه بازی در فعالیت های مربوطه می شوند (پارسامهر، ۱۳۸۹). توسعه ورزش در میان افراد بخصوص نوجوانان و جوانان مربیان، بخصوص معلمان ورزش می توانند بالاترین اثرگذاری را در این امر داشته باشند و می توانند تأثیر مطلوبی بر افراد برای روی آوردن آن‌ها به ورزش بگذارند.

امروزه همچنین نقش رسانه‌ها در جامعه‌پذیری اولیه کودکان و نوجوانان و جامعه‌پذیری درازمدت بزرگسالان، بطور گسترده، مورد قبول قرار گرفته است (مک کوایل^۳، ۱۳۸۵). رسانه های جمعی اثر معنی داری در تغییر نگرش و رفتار مردم برای ورزش کردن دارند (غفوری، ۱۳۸۲). در حقیقت می توان رابطه متقابلی را برای رسانه ها و ورزش تصور کرد که دارای جنبه های مثبت و منفی است. برخی به وجود رابطه انگلی بین رسانه و ورزش اشاره می کنند و معتقدند ورزش در جلب مخاطب به رسانه ها کمک قابل توجهی می کند، اما این که رسانه ها

¹ Singh

² Bruce

³ Mc Kvayl